

Славко Штаменић

ВИДИЛАЦ НИШТАВИЛА

Ђорђе Нешић: *Чекајући Сиворишеља*, Слово, Врбас, 1995.

»Ништа ту мрцину не интересује« каже се у песми *Моја муза Ђорђа Нешића*, а када се између ње, тј. оне која мотри »паука у углу« и »одвратног пискарала« успостављала складна сарадња, добијала се поезија која је сама себи тема, која се забавља речима и формом, и којој је иронија (и самоиронија) основни духовни став. Уз ризик поједностављења, рекли бисмо да смо назначили пресудне карактеристике поезије Ђорђа Нешића из његових првих двеју књига (*Црв сумње у јабуци раздора*, 1985; *Сурогаиш*, 1990). Међутим, трећа књига овог песника, *Чекајући Сиворишеља* (Слово, Врбас, 1995), представља слику својеврсног преумљења, метаноје проистекле из спознаје да свет и текст не могу (или не морају) бити два тако раздвојена ентитета, како се данас, понекад одвећ наметљиво, сугерише. »Причувај се сваког слова/ глава му је од олова«, стоји у *Пролоу* нове књиге Ђорђа Нешића, и већ ту је видљив став да духовност (и духовитост) песника и песничких творевина, ипак, воде својеврсни дијалог са духовношћу (или обездуховљеношћу) света. Претпостављамо да би се разлози који су алеаторику заменили традиционалнијом песничком реториком могли наћи у биографској чињеници да песников живот тече на географској узини између Осиека, Бијелог Брда и Ердута, а у СФРЈ и СРХ, па САО, па у РСК, па у СБО, па, бива, у РХ, а за време кад је »кожу штавила /близина ништавила«, кад је »душу смудила/ ватра општег лудила«. Вероватно отуд овај видилац ништавила више не налази за сходно да испева весели катрен »а / бе / бе / а« (*Тема бр. 15*, 1990), како је певао пре ове *ђаволје њешољешке*, већ катрен »Ошинут репом Сатане, / Ожарен

врелином пакла, / Човек укопан застане / На хрпи шута и стакла» (*На вјеки вјеков*, 1995). Не крију ли се, можда, у овом чину Ђорђа Нешића и нешто шире импликације разумевања односа поетског и ванпоетског, или разумевања поетског у контексту природе ванпоетског?

Чекајући Сиворијеља је брижљиво конципирана књига поезије где, између *Пролога* и *Епилога*, осећамо градацијско фокусирање мотива у циклусима *Предела*, *Град*, *Сиворења*, *Људи* и *Свејилипшћа*. Они су и формално различити: први циклус чине песме којима је двостих једини облик строфе, *Град* је збир сонета, *Сиворења* су песме од терцета (сем једне), *Људи* су сонети (сем једне), а последњи циклус је комбинација сонета и дистиха.

Топоними првог циклуса (Копачки рит, Борово насеље...) јасно показују предео који је »устиховљен«, али оно што представља бит ових призора нису, ма колико убедљиве, слике амбијента »кад све је чизма стрвила / и гусеница мрвила«, већ значење које најјасније сугерише завршна слика циклуса: »оста тек спомен таштине: / облак дима и прашине«. Свест о »спомену таштине« који релативизује све привидно јасне поларизације у ратном сукобу чини да песме Ђорђа Нешића остављају снажан антиратни утисак, где је тежиште на супротности између појмова *човек* и *раш*, а не између *ми* и *они*, а у питању »Јесмо ли жртве или зверке« крије се она универзална запитаност због које се, као и због њихове поетске снаге, ови стихови разликују од мора стихова псеудопатриотског »коровњака«.

Писање као Стварање, као елементарни човеков порив, чију праву природу заборављамо питајући се, често, ових година о смислу писања и броју читалаца (?), у свој својој чистоти, као речит мemento, искрсава у песми *Ни љувачке, ни глине*, првој песми циклуса *Град*. Ту где више нема града, »ни пљувачке, ни глине« за нов Творчев почетак, у свеколиком мртвилу и свеопштем глувилу, нешто значи и »парче шута«, јер омогућује Речи; те лирски субјект, као да спасава, каже: »На асфалту те пишем«. То, као и слабашно дамарање понечег још живог, чини да, и у тренуцима када »на уши вршшти / Девог круга зов«, некакав треперави витализам, кроз ироничну опаску и стоичко уверење да ће се и *ово* »претутити неко главе«, лебди над сликама разореног насеља. Тзв. »урбицидна« природа потоњег рата на нашим просторима чини се да нигде није тако сугестивно, снажно али непатворено предочавајући безумље рушитеља и танушну али постојану веру грађана, тако семантички продубљено исказано као у богатом поетском свету сонета *Душа града*. Ова последња песма циклуса *Град*, сликајући како »на угарку Кумове Сламе / Издише један дрвени Град«, заправо је мољење Господу да, пре општег пљуска, узме и сачува душу Града, а кад се он, једном, из »страшног муља« поново дигне (»Дај нам зидара и тесара«), да је Он, својом свемоћи, поново удахне. Дакле, ону исту. А живу душу чуваће, иако у slabим пламичцима, и они који у њему још дишу: само понеки човек, али и пsetо, и паук, и зунзара, и липа, као стоји у песмама овог циклуса.

Ти мотиви разбијени су у теме наредног циклуса *Сиворења*, где »у свеопшем сивилу / упркос ништавилу« створења претрајавају у не-

мушгом споразуму да живот не згасне. То је збир песама формално складних а значењски богатих. На пример, песма *Миш* заснована је на парадоксу да у избушеном граду нема мишје рупе, што је снажна слика деструкције која не штеди ни рупу, уколико је нечије и некакво скровиште. Тај парадокс, дат у два стиха првог терцета, појачан је парадоксом трећег стиха где се фон тог расапа боји сликом: паклена студ. У другом терцету лирски субјект (онај видилац ништавила) нуди своју душу да би бар цвокотали скупа, у жељи да се у мишји цијук склони од лудила постапокалиптичне тишине. Песме *Миш*, *Шимши* и *Пацов* сугеришу да те животиње, својеврсни носиоци мрачног и хтонског у »нормалном« времену, сада када »гризе неман празнине« симболишу светлост живота самим тим што су живот. Псето, мачак и кокош (у истоименим песмама) продубљују трагичну слику обезљуђеног града, јер та створења, везана за дом и огњиште, или дремају или »развлаче црева / леша начетог с пунка«, крај шпорета у коме нема ватре. Ипак, ту су и паук (запуштеност, али и неимарство), голубица (метафора с библијском конотацијом) и – рода, где се, кроз један хаику приказ изразито снажних крајева сваког стиха, призива симбол рађања: »од целе куће / остао само оцак / на њему: рода«. Занимљиво онеобичење имамо на завршетку циклуса *Створења*, јер свему живом придружује се и – Дунав. Он, у својој вековитости, памти сваковрсне људске невоље на својим обалама, он својим миром може поучити оне (»нама је први пут«) који су ломни попут прута. Осим тога, ое својим вечитим током спаја ону воду на Почетку са водом на Свршетку.

Циклус *Људи* почиње песмом индикативног наслова – *Нема људи*. Ове песме о погинулим, убогаљеним или духовно убијеним саборцима, за разлику од претходних, најмање су поетски рафиниране, њихова одлика је конкретност и готово директно устиховљење стварности.

Чекајући Створитеља завршава се циклусом *Светилишћа*, али та места дослуха са Богом, како сугеришу стихови, нису и места људског спокоја. Над светилиштима лебди душа великог сеобара Арсенија, скиталачки дух Стефана Раваничанина, ту се присећа изреке о чаши и Оченашу, а неспокој (»Опет би да нас нестане«) као да бива узвитлан сликом руинирана храму (»У храму светог Николе / Не висе више иконе«). Циклус *Светилишће* пева о светом које није уточиште, те намеће суморну мисао да предели о којима се пева у уводном циклусу, где је све »чизма стрвила / и гусеница мрвила«, задуго, као какво место проклетства, неће, или не могу, истински о-живети. Или, само, »Нестаће н а ш е г човека« (подв. С. С.). Њему неће руку спаса, засад, Небо пружити. Крив је? Или пак изабран?

И раније, као експериментатор, и сада, као песник традиционалног дискурса, Ђорђе Нешић је плени самосвојношћу. Она је несумњив доказ да је реч о истинском песнику чија поетичка мена, којом смо почели овај текст и којом га завршавамо, даје изузетно значајан допринос тумачењу смисла и сврхе певања. То тумачење вероватно никада неће дати коначан одговор, али песнички чин Ђорђа Нешића подсећа нас на чињеницу да се поменути смислом ваља и даље, и увек, изнова бавити.